

Posudek na magisterskou diplomovou práci z jazyka ruského

Bc. Jana Koválka

ANATOLIJ FJODOROVIČ ŠIRJAJEV A JEHO PŘÍNOS PRO TEORII TLUMOČENÍ

(Anatoly Fedorovich Shiryaev and his Contribution to Interpreting Studies)

UK FF ÚTRL, květen 2019

Diplomová práce Jana Koválka má charakter deskriptivní teoretické studie, jež se věnuje celoživotnímu dílu významného ruského teoretika tlumočení, dlouholetého pedagoga a aktivního tlumočnicka Anatolije Fjodoroviče Širjajeva (*1933). Je to první práce o profesoru Širjajevovi v českém prostředí. Práce vznikla v kontextu dalších teoretických diplomových prací na Ústavu translatologie FF UK, zaměřujících se na dílo a teoretické modely významných zahraničních osobností teorie a praxe tlumočení (např. Franz Pöchhacker, Danica Seleskovitch, Daniel Gile, R. K. Minjar-Běloručev, Ingrid Kurz, Barbara Moser-Mercer, Ángela Collados Aís, G. V. Černov a další).

Diplomová práce (DP) má 69 stran a je rozdělena do tří základních částí (*I. Teoretická východiska A. F. Širjajeva; II. A. F. Širjajev a jeho komplexní model simultánního tlumočení; III. A. F. Širjajev a jeho přístup k výuce simultánního tlumočení*), každá část má následně několik kapitol, podkapitol a oddílů.

Snahou diplomanta bylo podat ucelený přehled o díle ruského translatologa profesora Anatolije Fjodoroviče Širjajeva, jednoho z předních zástupců ruské (sovětské) tlumočnické školy, a zhodnotit jeho význam pro další výzkum v oblasti teorie tlumočení i tlumočnické praxe a přípravy budoucích konferenčních tlumočnicků. V úvodní kapitole je uveden stručný akademický životopis prof. Širjajeva. Svou akademickou i vojenskou kariéru A. F. Širjajev ukončil v roce 1993 a od té doby již nikde nepublikoval a v odborných translatologických kruzích nevystupoval.

V první části DP se diplomant zabývá teoretickými východisky, na nichž Širjajev vybudoval svůj komplexní model simultánního tlumočení. Nejdříve se zaměřuje na tzv. *jednotku orientace* (a její postupné vymezování vůči jiným překladatelským a smyslovým jednotkám, jež vznikají segmentací proudu řeči či navenek časovým posuvem), srovnává ji s přístupem jiných badatelů (např. Hella Kirchhoffová, Marianne Ledererová, Frieda Goldman-Eislerová atd.), dále se věnuje *redundanci*, jejímu významu pro aplikaci principu řečové komprese, pro fungování mechanismu pravděpodobnostního prognózování (zde se odkazuje na Černova), ale soustřeďuje se i na míru redundance podle druhu textu (přípravenost, nepřipravenost) a její optimální úrovni z pohledu tlumočnicka. Poté diplomant analyzuje *princip ekonomie, řečovou kompresi*, ale i jev opačný, tj. *řečovou dekompresi* (objektivní a subjektivní) a na závěr této první části DP uvádí důvody pro využívání řečové komprese a konkrétní přístupy k dělení komprese do různých kategorií - jak samotným Širjajevem, tak i dalšími autory. Ve druhé části DP diplomant podrobně představuje Širjajevův komplexní model simultánního tlumočení a popisuje jeho jednotlivé etapy (*fáze orientace, fáze vytyčení programu a fáze realizace programu*) a zejména jeho *mechanismus synchronizace*. Tento komplexní model se rovněž snaží konfrontovat s jinými tlumočnickými modely, jež vznikaly ve stejném časovém období, jak v tehdejší Sovětské svazu (Černov a jeho model pravděpodobnostního

prognózování), tak především v Západní Evropě - model úsilí D. Gila, (který pracuje s obdobou mechanismu synchronizace a nazývá ho *mechanismem koordinace*) a teorie smyslu D. Seleskovitchové.

Třetí, poslední část DP se zabývá přístupem Širjajeva k výuce simultánního tlumočení. Jeho metodika výuky simultánního tlumočení je do značné míry poplatná své době, ale mnohá doporučená didaktická cvičení i postupné navyšování náročnosti výuky jsou platné i dnes. Diplomant to ukazuje na srovnání se současnou výukou simultánního tlumočení - konkrétně na Ústavu translatologie FF UK.

Diplomová práce je vcelku dobře logicky strukturována, o čemž svědčí i skutečnost, že se diplomant snažil přistupovat k dílčím tématům tak, aby prezentoval jednotlivé vývojové etapy ve výzkumu A. F. Širjajeva a ve finále dospěl právě k charakteristice jeho komplexního modelu simultánního tlumočení.

V této souvislosti bych chtěla pouze jako drobnou poznámku pod čarou zmínit, že se tato diplomová práce nerodila vůbec jednoduše, ale že finální verze mne docela příjemně překvapila. Je jenom trochu škoda, že diplomant do své analýzy nezakomponoval i některé kritické momenty a neuvedl i možné nedostatky ve výzkumu A. F. Širjajeva

Diplomová práce bude vhodnou pomůckou zejména pro ty studenty oboru tlumočnictví, kteří nečtou rusky, a kteří v této DP najdou na jednom místě nezbytné informace o osobnosti a díle Anatolije Fjodoroviče Širjajeva a zároveň zprostředkované přístupnou formou.

K formální a jazykové stránce DP mám pouze několik drobných připomínek – viz vyznačené překlepy přímo v textu (např. s. 10, 14, 17, 33, 42, 45) – a jazykové interference (zejména ke konci DP, kdy už se pravděpodobně diplomantovi nedostávalo času a sil pro pečlivější kontrolu finální verze: např. s. 57, 58, 59); ne vždy je vyznačeno, kdo je autorem překladu uváděných citátů (s. 23, 27, 42 a jinde - přitom by bývalo stačilo pod čarou poprvé přesněji uvést, že *diplomant je autorem všech překladů, pokud není uvedeno jinak* – viz s. 16).

Práce Jana Koválíka splňuje stanovené náležitosti magisterské diplomové práce. Je napsaná poctivě a přináší řadu užitečných poznatků pro teorii tlumočení. Způsobem zpracování dané problematiky diplomant prokázal, že nastudoval příslušnou odbornou literaturu, že s touto literaturou dovede pracovat a pokusil se jednotlivé úvahy, názory a poznatky utřídit a předložit čtenářům.

Diplomovou práci **Bc. Jana Koválíka** doporučuji k obhajobě a hodnotím ji prozatím stupněm **velmi dobře**. O definitivní klasifikaci rozhodne vlastní průběh obhajoby.

Prof. PhDr. Ivana Čeňková, CSc.

Praha 13. 05. 2019